

A szt. barbarai halászok

Irta: Anna Seghers

(Második közlemény)

Bruyk András névre hallgatott s Kedennek nővérének fia volt, annak a Kedenneknek, aki a „Veronika“ fedélzetén szolgált. Ugyanabban az évben, mikor apja elpusztult egy hajótörés alkalmával a Rohak szikláin anyját is baleset érte a kirakodásnál s a család akkor elosztotta a rokonság között a gyermekeket. Őt magát meg reábizták a nagybácsira. Ott aludt a kockás takaró alatt Kedennek két kis fiával; ez a két gyerek is olyan betegszagúan lélekezett, orrlyukaik éppen olyan éhesen tárultak s ugyanaolyan ragadós, szőke hajzatot viseltek, mint édes testvérei. Alig néhány napja lakott még Kedennek nél, mikor a halpiacon, ahol egyelőre anyját helyettesítette, összetűzött a felügyelővel. Az ember ráparancsolt, hogy a halaskosarokat ne a fejbúbján cipelje, hanem az ölében, mint az anyja. A fiú visszafeleselt, hogy anyja megtehetette, mert elfért a kosár kövér hasa fölött. Mikor a felügyelő válasz helyett pofont kent le neki, lábai elé öntötte a kosár tartalmát és elszaladt.

Következő nyáron nagybátyja magával vitte a „Veronikára“, persze csak úgy mellékesen, létszám fölött. A kapitány ide-oda kurgatta, végig a hajón. András jókedvűen viselkedett, nyugodt volt és szolgálatkész. Egy alkalommal, mikor már harmadizben emelte szájához a kenyérdarabot s mielőtt beleharapott volna, a kapitány harmadszor küldte fel a fedélzetre, mosolyogva felelte, hogy most pihenője van. A kapitány feléje sujtott, András összeszorította fogait és oldalt hajtott fejjel fogta fel az ütést, ahogy ezt már odahaza is megtanulta, aztán kenyérvágó kését, melynek hegyén még ott ragadt egy falatka szalonna, a kapitány álla alá tartotta. A kapitány felugrott, de a körbenülő halászok tekintete oly különös merev fényvel csillogott feléje, a pillantások oly furcsa drótsövénnye vette körül, hogy elnézett András feje fölött és felnevetett.

Következő nyáron már nem mehetett András a „Veroniká“-val. Véletlenül és nevetséges feltételek mellett odakerült az „Amáliá“-ra. Mindenki reábeszélte Kedenneket, hogy dobja ki a fiút, mert csak szerencsétlenséget hoz és pusztítja a család kenyerét. Kedennek hallgatott, a fiúval nem beszélt erről. Ez a fiú szolgálatkészén viselkedett odahaza, udvarias volt és szelíd, valamilyen árnyék esett reá és lágy mozdulatokkal, csendes szavakkal élt közöttük, mintha lenyűgöznek a gondok, melyekkel megterheli a családot. A gyerekekkel tartott s a szalonnaszeleteket — már most, októberben is csak körömmnyi vastagságú szalonnaporciókat osztogatott Kedennek felesége — esténként odaadta a kicsinyeknek.

Most leküldte Kedennek a csónakhoz. Ez a munka ráért volna reggel is. Ebben a pillanatban gyűlölte Kedenneket, úgy érezte, hogy az idősebb rokon kihatásolja. De gyűlölete hamar ellillant. Elszomorodott. Egyedül volt. Még nem volt szeretője és már nem volt anyja. Egyáltalán nem ismert másféle otthont, mint a söntésszobát, ahol a pajtások tanyáztak s ahonnan most száműzték. De nem telt bele negyedóra s megvigasztalódott. Oly egyszerű volt ez a vigasz: majd

felnövekedik ő is és akkor nem kell engedelmessékednie többé. Örömmel után vágyódott. Még nem ismerte ezt az érzést. Egyszer-kétszer átvillant már rajta, ott a halpiacon, mikor eldobta a halakat és végigrohant a téren, két percig rengtek lábai alatt az utcakövek, a rakodóházak villogtak, de ez már régen volt s akkor is csak két pillanatra. S másodszer, a kés még itt rángott kezében, az ütés még arcán égett, egészen egyedül és kétségbeesetten állott, mikor hirtelen megnőttek körülötte jobbra és balra társai, igaz, gyorsan összezsugorodtak megint, közönyös, rosszkedvű társak, de egy pillanatra mégis minden másképp festett.

Felsőhajtott, végigment a mólón, a vitorlások kikötője felé tartott, végig az ismerős ösvényen, Kedennek csónakjába ugrott. Babrált a szerszámokkal. Az eső már alábbhagyott, jobbra és balra csöpögött a víz a vitorlások ágabogáról, itt-ott parázslott egy kis lámpás, a víz olajtöcsát csillogtatott és messze, a rakodóház ablakában s a házak között fények villogtak. András nem vágyott alkóvok után, kinyújtózkodott a csónakban, Csöpögött az eső s a csónak egyszerre ringott lélekzetvételeivel.

Aludni szeretett volna, de nem aludt el. Most Máriára gondolt. Elmult nyár óta lefekvéskor mindig reá gondolt. Irigykedett idősőbb társaira. Ezek teleszópták magukat, végigcsámpáztak a szobán, mint ha nem is lenne különösebb céljuk, egy idő múlva visszatértek és odaültek a többi közé. András felhúzta térdeit, oldalt feküdt. A csónak remegett, valahonnan vállára csöpögött a víz egyhangúan. Talán aludt is már, mikor a part mentén léptek verték fel a csöndet, Kedennek érkezett meg.

András pislogott. Kedennek egyenesen és szálasan ült előtte s közönyösen bámult András arcába. Egészen úgy viselkedett most is Kedennek, mint más egyébkor, de András észrevett rajta valamilyen változást. Nem tudta, mi lehet az, de különösnek érezte, hogy Kedennek így elváltozott. Kissé felült és egyik könyökére támaszkodott.

— „Egyesek azt mondták, hogy el fog jönni“ — mondta Kedennek — „és mások meg azt mondták, hogy nem fog eljönni. Hát most megérkezett.“

— „Igen“ — felelté András. — „Most megérkezett.“

— „Most végre abba hagyják a tervezgetést“ — folytatta Kedennek — „és ez jól is van így. Most kezd a dolog komoly lenni, ez már abból is látszik, hogy ő is megérkezett.“

— „Igen“ — mondta András. — „Az jó lesz.“

Továbbra is állhatatosan figyelte Kedennek arcát. Kissé nyugtalanította, hogy Kedennek idejött, hozzá, Andrásához, s tárgyalni óhajtott vele valamiről.

— „Mindig baj volt!“ — mondta Kedennek. — „De két éve rosszabb, mint valaha. Minden nyomorúságosabb lesz minden évvel. Kevesebb a mi részünk s estek az árak is. Mióta minden kevesebb, az emberek állandóan csak tervezgettek és mindenféle reménységeknek adták át magukat.“ Vállának alig észrevehető rángásából vette csak észre András, hogy az emberek, akikről beszélt, nem idegenek, hanem ő maga is azok közé tartozott, akik csak tervezgettek és reménységeknek adták át magukat.

— „Mikor a zendülés kitört Port Sebastianban“ — Kedennek hnyorított szemével — „mi már Ujfundland felé jártunk.“ András figyelmesen bámult Kedennekre. Még soha nem hallott föle egyszerre ilyen hosszú szónoklatot. Ez az észrevétel lehangolta, talán, mert homályosan érezte, hogy a beszéd Kedennek számára olyasmi, mint másvalakinek a cselekvés, mintha megfontoltan és következményekkel terhes cselekedetre ragadtatja valaki magát.

„Hull“ — folytatta Kedennek — „fönn Desaknál tárgyalt ma este a halászokkal, hogy küldjenek embereket St. Blébe, Wykbe és St. Elnorba és hívják össze gyűlésbe az embereket.“

Kedennek utolsó szavainak hangsúlya semmiben sem különbözött attól, amit elébb mondott. András izgalmában hirtelen felült. Most szemközt ült Kedennekkel. — „A gyűlést“ — mondta még Kedennek — „a következő hónap első vasárnapján tartjuk meg.“ — Egyideig hallgattak, míg Kedennek később, András nagy meglepetésére egészen másról kezdett beszélni.

— „Régen is bajos volt, de most még rosszabb, mert csak egy hajóstársaság van itt, az valahol Port Sebastianban székel, de soha nem lehet megtalálni. Régebben csak egyetlen hajósgazda élt itten, de akkor talán még jobban is jártunk, azt legalább látni lehetett, ott tanyázott a házában, lenn, ahol most a rakodó van. Mikor olyan idős voltam, mint most a legkisebb fiam, akkor is élt itt egy hajósgazda, annak Lukedek volt a neve s az egész falu úgy táncolt, ahogy ő füttyült. De élt akkor a faluban egy Kerdhuys nevű ember, az végre is megunta és odament Lukedekhez, a házába, felment a lépcsőkön, be a szobába, ahol ült és megkérdezte: „Kiadod a részem, vagy nem?“ — Lukedek azt felelte: „Nem“ — és Kerdhuys akkor belenyomta a kését, pontosan ide.“ — Kedennek mutatóujja hegyével megjelölt egy pontot András zekéjén. — „Egyideig odalenn rejtőzött a szirtek között, az emberek a falutól segítettek neki, de végül is megfogták és felakasztották. De ez a Kerdhuys, az legalább tudta, hova szúrja a kését.“

Kedennek hirtelen elhallgatott. Látszott rajta, hogy nincs már több mondanivalója, úgy tőlt el magától a beszédet, mint jóllakott ember a tányért. Aztán kimászott a csónakból, a pallóra ugrott. Még egyszer visszafordult. „Ne felejtsd itt a vödröket. Jere utánam.“ Végigment a parton és eltűnt. András megint kinyújtózott, de nem hunyta le szemét. Az eső elállt, a fények kialudtak az öböl körül. Keresztben az égen halványsárga fénysáv ragadt, talán még elmúlt napról, talán ez volt már a reggel.

A kocsmáros az alkoban szállásolta el Hullt, az alkov a szobához tartozott. A szoba közvetlenül a háztető fölött nyílt, a söntés fölött. Desak lenn aludt a söntésben. A szobában aludt Mária. Hull még egyszer belebotlott, megmarkolta a hóna alatt, de a leány elhúzta magát, most nem, mondta, vonakodott. Hull nem nógatta tovább, magafajta emberhez nem is illett, hogy sokat foglalkozzon nőszeméllyel. Bemászott az alkovba, melynek csak a szobából nyílt ajtaja, a tengert látni sem lehetett innen. Rettenetesen fáradt volt, A portsebastiani napok óta, április óta, állandóan úton, mindig

ugrásra készen, nem is törődött vele sokat, de mostanában egyetlen nap úgy elfárasztotta, mint azelőtt tíz.

Lefeküdt, lépteket hallott, fel, le a lépcsőn, a szomszédban recsegés és zizegés, a söntést takarékosan építették.

Ezt hallgatta Hull és elaludt közben. Rögtön meleg és puha anyag borult teste fölé. Odanyúlt, még csodálkozott is, hogy Mária nem olyan csontos és hűvös, mint gondolta, sokkal lágyabb és kövérebb. De szó sem lehetett Máriáról, a kócos nők egyike volt ez odaátról, valamelyik kikötőből. Már épen megmarkolta, mikor nyílt az ajtó, most el kell mennem, gondolta, elengedte a nőt, rögtön elcsendesedett minden, megint tapogatózni kezdett, újra kezdődött az egész, hangok, már kopogtak az ajtón, abbahagyta, megint csend, utána nyúlt, rögtön a kopogtatás, minden kedve ellillant, úgy füllett — hát csak kopogjanak, most alaposan nekilátott, felpattant az ajtó.

Felriadt, fejét beütötte a mennyezetbe. Koromsötét, mély csend a házban s odakünn az apály. „Mi az, mi kelt fel mindig?” — gondolta. — „Szeretném egyszer kialudni magam.” Hátára feküdt, iparkodott az áprilisi napokra gondolni Portsebastianban, erre gondolt legszívesebben. Kevéssel utóbb történt ez, mikor az „Allesia” fedélzetén kitört a zendülés, őt és társait el akarták szállítani a városból, a Kedel-féle ezred kaszárnyájának udvarán már álltak az akasztófák, akkor megszökött, golyót kapott a lábába, az emberek hosszú néma sorban falaztak neki az uccákon, fedezték őt és elcipeltek. Így kezdődött s másnap megmozdult Portsebastian, a Bredel-féle hajózási irodák becsuktak — övük volt a kikötő háromnegyed része — a családok elutaztak, a kikötő s a piaci csarnokok dögölten heverték. Most áprilisban végre megkapták azt, amit tíz éve követeltek. Később, mikor a társaság ideiglenesen engedett és Portsebastian megnyugodott, a prefektus áthelyezte a Kedel-féle ezredet a Margitszigetre, mielőtt még hazaértek az újfundlandi halászok. Csak most kezdték őt is keresni, de hiába kutattak utána a hajókon, ott rejtőzött kezeik között a szigeten. Csak tenyerébe kellett tapsolni s a zendülés szikrája kirobbant belőle, felrobbantotta a várost, a városon túl a partot, mindent, talán az országhatárokon túl is.

De mindez már régen lehetett, talán nem is hónapok, hanem évek előtt. Ő is másféle ember lehetett akkor, vidámaabb; az egyszerű, ha jókedvű az ember, s minden olyan könnyűnek és egyszerűnek tűnt akkor, soha később nem érezte azt a jókedvet, mint abban az időben, szeretett volna most is nekilelkedni, de nem tudott. Eszébe jutott az a lehetőség is, hogy nem lóg meg előlük, inkább egyenesen idejön St. Barbarába. Most persze minden másfént fest, az sem lenne szégyen már, ha odébb állna, végre is nem felelős többé azért, amit tegnap gondolt, mikor ő most közben megváltoztatta nézeteit, jókedve elmúlt, minden egészen másképen fest.

Hull feküdt az ágyában. Feje nehezen lógott, micsoda hülye külön ez a fej. Csizmája után tapogatózott. De mit is kotor itt a sötétben, ostobaság. S egyszerre szomorúság ragadta torkon, mint ha itt lappangott volna a kamra egyik szögletében s csak alka-

lomra várt, hogy Hull egészen felébredjen s aztán torkonragadja.

A mennyboltozatról, mely nedvesen tapadt a szárazföld felett, reggel-felé néhány fonatnyi eső lógott már csak a tengerbe. Az ég és a tenger rongyokra szakadtak, sós szag úszott a levegőben és a szél sárga napfényt fodrait lobogtatta a halpiac felett. Régebben, mikor ezen a parton St. Barbara számított még a legnagyobb halászkikötőnek, sergestől tódultak ide a vevők. De most Sebastian háromszor akkora s Wyk is legalább olyan jelentős. A hajózási társaságok főnökei valamikor ott laktak a főtéren, a két szép, csúcsos tetejű házban. A két csúcsfödél most is ott lebegett a levegőben, magasan a tér, az öböl felett, mint a levegőben pihenő madarak könnyedén megfeszített szárnyai. De a házakat már régen berbeadták a szállítóvállalatnak. Az Egyesült Hajózási Társaságok Sebastianban telepedtek le, s csak fiókokat tartottak meg itt a kis újjáépített négyszögletes házban, ahol a vásártér kiszögelt a vitorlás-kikötőre. A piacon már csak a hulladékot árulták a helybeliek és környékbeliek számára, máskülönben, a hajókról egyenesen a belföldi piacokra küldték a halászsákmányt.

Késő este érkezett meg a „Marie Farère“ vitorlás, napokkal, sőt hetekkel később, mint ahogy várták. Már elveszettek hitték, mikor a szigeten híre kelt, hogy feltünt a Rohak mögött és jó fogást csinált. Éjszaka aztán valóban megérkezett. A vállalat irodájának ajtaja előtt már pitymalatkor ott sorakoztak az asszonyok, hogy le ne maradjanak a be- és kirakodás munkájáról.

A „Marie Farère“-t négy esztendeje szakadatlanul üldözte a szerenose. Akármilyen rossz volt az esztendő, ez a hajó mindig jó közepes, s egyszer meg egészen eszlórangú fogást is csinált.

A hajósmester hangja csattogott most a tér felett. Fáradhatatlanul, a hal-számlálás monoton, minden esztendőben ismétlődő dalára kattogtatta a számokat. Minden ütem után egymásra csapott két lapos, kőkemény halat, mint két kenyérkaréjt és két tuca-tonként rétegekben halmozta fel. Asszonyok a partról a rakodóház felé indultak. Köztük Kedennek felesége is, áldott állapotban, de olyan szikáran, hogy testétől elállt a hasa, mint ahogy egy száraz gyökérről kidagad a görcs. Valamikor Kedennek felesége is csinosabban vonásokat kötött be fejekendője alá, mint ezt a hegyes állat és a pofacsontokat, nem is olyan régen ő is mutogatott még olyasfélét, mint csipő és kebel.

A hajósmester az utolsó számjegyet hirdette ki a tér felett, mint egy dal utolsó, vontatott ütemét. Kedennek felesége megegy-szer visszaholt, aztán megállt s mohón szemlélődött minden irányban, hátha akad még morzsányi munka valahol. A hajósmester, különben szomszéd és rokon, Bruyk Ferenc, rászólt: „Na Mária, mikor szánod rá magad!“ — „Karácsonyra!“ — „Jól neki-híz-tál, legalább kettő kuksol benned, mi?“ — Az asszony nem felett, rosszindulatúan pillantott reá. Odább ment, még egyszer visszafordult és úgy vetette oda: „Nálunk otthon az a szó járja, hogy a szerencsétől tágra nyílik az ostobák szája.“

A rakodóparton tucattal ültek a halászok. Ketten felálltak, átballagtak Bruykhez s körülményesen pipára gyújtottak. — „Te Bruyk“ — mondta az egyik — „igaz, hogy a fiad húsvétra bekerül Portsebastianban a tengerészeti iskolába?“ — „Igaz!“ — „Biztos a kapitány járta ki az öreg Bredehnél!“ — „Nem értem!“ — „Nem egyeztem volna bele . . .“ — „Úgy, nem egyeztél volna bele, — na, hallod, figyelj csak ide, tudom én jól, miben töritek a fejeteiket, de engem hagyjatok ki, velem nem lehet alkudozni, csak faliátok meg a levest, ha főztétek.“ — „Mondok én neked valamit, Bruyk“, — mondta most az egyik halász és Bruyk vállára tette kezét — „szeregséd van Bruyk, s mert a taknyos kölyköd iskolába kerülhet, legjobban szeretnéd, ha az egész dologból, a mi dolgunkból nem lenne semmi.“

A „Marie Farére“ legénysége a fedélzetet takrította. Most kiálltak a rakodóra. A halászok is ide szállingóztak a partról. Szemközt állottak most egymással, két egyforma erős csapatban. Bruyk lerázta vállairól a halász kezét. A halász ököllel mellbevágta. Szempillantással később egymásba gomolyodtak, félig a parton, félig már a vízben. Kedennek felesége letette kosarát, szipakolt és bámulta őket, lelógó hasát két kézzel fogta fel. A felügyelő kiszaladt az irodából és káromkodott.

Kedennek felesége másodizben is letette kosarát s most már csak a felügyelőt bámulta. A felügyelő váratlanul nekiesett. „Mit bámulsz itt? Kotródj a fenébe!“ — Kedennekné lassan emelte a kosarat. Hasa lelógott. tűnődő arckifejezéssel bámult maga elé.

A kis ujonnan mázolt vendéglő a vásártéren állott, a szállítóvállalat tőzsomszedságában. A tolóablak mögött, az atacsony homok- és szappanszagú söntésben jó tucait férfi ült az asztal körül. A Társaság minden évben átküldötte a kapitánnyal egyik hivatalnokát a szerződötetéshez. Ez alkalommal maga a fiatal Bredel jött el, akit mulattatott az alkudozás a halászokkal. Pálinkát bontatott egy üveggel. Az emberek, különösen a fiatalabbak, takarékoskodtak minden mozdulattal és hallgattak, mint akik óvakodnak megszólalni, vagy cselekedni. De hárman vagy négyen nem törődtek semmivel, a fehérkenyér darabkát szúrták fel zsebkésök hegyére, bemártogatták a pálinkába s iny és nyelv között nyomkodták széjjel, pislogó szemekkel s boldogan, hogy ilyen módon mámorosodhatnak meg a drágaságos pálinkától. Oldalukat ütögették jókedvükben, mikor a fiatal Bredel — dolgaikat közben már elintézték — vicceket kezdett mesélni.

Volt egy a kapitányok között, aki nem számított üdösnek, se fiatalnak, és általában inkább tartózkodóan viselkedett. Ez volt Six Adrian, az Ursula kapitánya. Nem is ivott, mert már néhány éve nem élt szesszel, nem káromkodott, s nem aludt más nővel, csak a feleségével. Talán szívesebben vette volna, ha Bredel másfélét ad elő, de azért udvariasan meghallgatta. Végül is Bredel másról kezdett beszélni. Vendégei szükszavúan és óvatosan feleltek: S mi-közben így ide-oda tologatták a szavakat. ezt mondta Bredel: „Az

előleg, amit az emberek itt kapnak, elég lenne a nyárra is, ha nem tékoznának el minden alkalommal már pünkösdre.“

Six biccentett, oldalát hajtotta fejét, mintha figyelmesebben akarná Bredel arcát vizsgálni, de most a tolóablak mögött megpillantotta Kedennek feleségét, aki kosarát cipelte s a kosarat hasával támasztotta alá. S mintha rendkívüli látnívalót fedezett volna fel, Six felállott az asztaltól és a tolóablakhoz lépett. Mindennap látta, amit ott észlelt.

A világos tér felett a felhők különös árnyait kergette a szél. A part mentén fehéren fodrozott a tenger. A „Marie Farère“ szalaglobogói reszkedtek, az asszonyok szoknyái és főkötői is repkedtek, a téglaházak csodálatosan lebegő csúcsstetői is repkedtek a vásártér felett. Six úgy érezte, mintha izlelné a szelet, valahol künn, de csak nyitott szájak lehelletét izelte. Epen most tért vissza az irodába a felügyelő, a verkedés most ért véget, az emberek még két csoportban állottak szemközt egymással, Six megfordult s felment szobájába. Bemászott a kamrába, melyet két éjszakán megosztott vele barátja, Zsebéből előhúzza a bibliát, Falun nőtt fel, felnap jár földre St. Barbarától. Ahelyett, hogy a fiúkkal járt volna halászni, mindig szívesebben olvasott, talán épen ezért koldúlta össze a lelkész a szükséges pénzeszeget hogy beadhassa a tengerészeti iskolába. Nem tartozott a kedvelt kapitányok közé, kissé megvetették ájtatos hajlamai miatt s lenézték jóindulatát. Néhány év előtt hirtelen elhagyta a katolikus egyházat s valamilyen szektába lépett be. Mielőtt a tengerészeti iskolába került s mielőtt elhagyta valóságát, s egyáltalán, ha változás vagy bánat, vagy kényelmetlenség merült fel életében, mindig felütötte a bibliát, s akárhol nyitotta fel, amit ott olvasott, az megvilágította a helyzetet és tisztábban látott mindent. Most is felnyitotta s hosszú mutatóujja hegyével odabökött az egyik sorra. Ez volt a rész, amely a mélyutat írja le, ahol Bálán üget a számaron. Tűnődött és tűnődött, de akárhogy törte fejét, nem tudott összefüggést találni a bibliai mélyút és a szent barbarai halászok között.

II.

A télies szoba félhomályán, ahol Kedennekék asztal körül ültek, átparázsolt az ajtókilincs sárga pettyescskéje. A szoba levegője lélekzetekkel, nedvesség és habfőzelék szagával volt teli. Elsőnek a gyermekek fejezték be a vacsorát, s András tányérja felé pislogtak. Két morzsa hevert még a tányéron, ez kijárt nekik, s minden alkalommal, mikor nem volt már mit remélni, odacsúszott jobbra és balra hozzájuk.

Türelmetlenül kancsalítottak András felé, ez volt a pillanat, mikor hunyorgatni kezd, mosolyog, de András másfelé figyelt. Andrással így állt a dolog: az utolsó hetekben megnőtt, most csaknem olyan szálás volt már, mint Kedennek, étvágytalanságban soha nem szenvedett, de az utolsó időben új, másféle éhséget érzett. Ettől az éhségtől könnyűnek érezte magát az ember, minden olyan hígnek és színesnek tűnt, most például kis szikrákat vetett a sarga

ajtókilincs, délután semmi egyébire nem tudott gondolni, csak a babfőzelékre, lenn dolgozott a kikötőben, fel és alá ténfergett, mindig csak a babfőzelékre gondolt, milyen az íze, milyen a szaga, most végre itt hevert előtte, nem, ez a két morzsa is kijárt még neki, ehhez joga volt még. Gyorsan összekaparta és lenyelte egy falásra. Étkezés és asztalbontás között a szünetben hirtelen azt mondta Kedennek felesége — hetek óta mindig ezt ismételte —: „Most rendben van minden, pontosan beosztottam a zsírt és a babot és minden egyebet, elég lesz télire“. — A gyerekek anyjukra bámultak, Kedennek merev, kemény pillantással meredt egyenesen maga elé, túl az értelmetlen dolgokon, melyeket itt szárazföldön felhalmaztak körülötte, — négy fal és a duzzadt hasú asszony és babfőzelék és gyermekek és éhség. A gyermekek megint András tányérját vizsgálták, de a tányér üresen lapult, a morzsák eltűntek. András elfordította fejét, a gyerekek haragosan pillantottak fel rá. András összerázkódott, a morzsákat lenyelte már, mégis éhes maradt és szégyelte magát.

Irtózatosan büzlött az alkovban. Rettenetes milyen bűdös ez a Cleve, gondolta András, hogy terpeszkedik itt, a végén még kiszorít innen, mindjárt ideje lesz őrségre menni. Felriadt, de hisz nincs is a tengeren, s szó sem volt Cleveről, a pajtásról, csak a Kedennek-fiúk izzadt testét tapintotta. András heves nyilalást érzett: persze, a babfőzelék. Ilyesmi ne forduljon még egyszer elő. Az egyik gyermeket, aki betegesen izzadt álmában, ujjhegygel megérintette. Azon tűnődött, hogy ő másféle gyermekeket akar, nem ilyen babfőzeléken puffasztott gyermekeket. S most szinte valószínűnek érezte azt is, hogy valamikor változtasson a világon. Csak tölcéért kell csinálni tenyeréből szája köré, s nagyot ordítani, hogy mind köréje gyűljenek.

De nem ordított. Mindenki aludt, ő is összeszorította ajkait. Odaát a falnyílásban horkolt Kedennek, mögötte összegöngyölten az asszony. A levegő minden másodpercben megsűrűsödött öt lélekzetvétellel. Megint a babfőzelékre gondolt, émelyegni kezdett, de éhes is volt. Éhes volt, különös éhség ez, majd itt, majd ott ösztökéli az embert. Egyszer a fejében jelentkezett s a vidám éhség gondolatokat szorított az agyvelőből, majd megmarkolta a szívet, hogy csak úgy dobogott és égetett, aztán megmarkolta a kezeket, érintése nyomán a kezek megpuhultak, mint a vaj, s egyszerre csak ott guggolt a lába között az ölében.

Óvatosan keresztülmászott a gyermekeken, felöltözött, az ajtót alig nyitotta ki, nehogy becsapjon a szél, nekifeszült a viharnek és kienesont. A tenger olyan zajjal zuhant a sziklákra, mintha lövöldözésnek valahol az éjszakában. A kunyhók fenn a parton még szorosabban összebujtak. Tovább ment. Benyitott a söntésbe, egypáran itt odalógtak még. Csak ennyit kértett:

— „Itt van?“

— „Igen, odafönn.“

Aztán megint egészen másképp volt minden, mint ahogy elképzelte, távolról sem olyan nagyszerű, de nem is olyan rossz. A lány először

enni adott neki. Ő csak ült, pislogott, majd ezt mondta Mária:

— „Miért ólálkodsz folyton körülöttem, mint a macska a forró kása körül?“

S magához engedte, oly egyszerűen és gyorsan ment az egész. „Nagy szamarak“, — gondolta a fiú — „akik erről a dologról olyan rettenetesen sokat beszélnek“. Hajnal felé megint azt álmodta, hogy Cleve mellett alszik, és később, hogy Kedennek kölykeivel alszik, egészen belezavarodott és nevetnie kellett, mert idegen, szögletes testet tartott karjaiban. Kissé félszeg volt még. A lánynak tetszett, mindjárt meg is mondta: „Eljöhetsz máskor is“. Végül is mennie kellett, már a nyitott ajtóban állott, kissé elszontyolodott. Most úgy érezte magát, mint mikor partra száll az ember, most kezdődött minden előlről, a szoba, a tér, a gyermekek és a babfőzelék. Lebotorkált a lépcsőkön, felnyitotta a söntés ajtaját. Régebben azt hitte, hogy szégyenkezni fog, ha egyszer a lánytól jön s végig kell mennie a söntésen, de most nem is gondolt reá. Két ember, falusiak, nekitámaszkodtak a falnak és csak állongtak szótlanul. Az ablak mellett ült Hull. Háttal ült feléje, de András rögtön megismerte. Nem is ment át a szobán, megállt, kezével a kilincset markolta.

Előző este Hull rábeszélte a halászokat, hogy a gyűlést már a legközelebbi vasárnap tartsák meg, nem pedig a következő hónapban, mint tervezték. Hull nyugodtan és gondtalanul élt. Senki nem férközhetett hozzá. Maradhatott és el is mehetett, ahogy jól esett. Hallotta ugyan a mendemondát, hogy jövő héttől beszüntetik a gőzös forgalmát a sziget irányában, csak a postagőzös jár majd havonta egyszer; de mindeusztire itt akart maradni még legalább egy hónapot. Most éjszaka lenn aludt a söntésben. Hajnalban még egyszer beállított a két ember, akik vállalkoztak reá, hogy végigjárják a falvakat, le egészen a határig s összehívják gyűlésre az embereket. Sok kérdeznivalójuk akadt még. Hull koponyáján átvillant, hogy ez a két ember néhány héten belül mindenfelé hírét viszi az ő rejtkehelyének és rövidesen lefülelhetik s akkor vége mindennek. De eszébe sem jutott, hogy egyszerre végeszakadhat mindennek, ő még egyébre is vágyott, mint Szt. Barbara, szeretett volna még a tengeren kószálni s pajtások és nők és más kikötők után is vágyott s még sok áprilisi szeretett volna megérni.

A halászok térdeiken gyűrték sipkájukat s elgondolkozva öröltek állkapcsaikkal, mintha valamilyen megrághatatlan falatot kérőznenének. Türelmesen lesték Hull választát. Még egyszer lelkükre kötötte, hogy minden körülmények között csalják ide következő vasárnapra az embereket Blé-ből, Elnor-ból, Wyk-ről stb., ha másképp nem megy, valamilyen hazugsággal. A két ember útnak eredt.

András még mindig a lépeső aljában állott. Még mindig Hull vállait vizsgálta, nagy figyelmesen. Hull tenyerébe támasztott fejfelé ült és pipázott. Észre sem vette, hogy hátulról figyel valaki: „Ennek jó dolga lehet“ — gondolta András, mintha Hull hátáról olvasná le — „és nem él meg többé ilyen hosszú telet a szárazföldön. És soha többé nem kell visszamásznia olyan odúba, mint most nekem.“

Az emberek útra keltek St. Blé-ből és St. Elnor-ból és még távolabbi falvakból is, az északkeleti országhatár pereméről és a délnyugati Port Sebastianból eljöttek St. Barbarába, a vidék központi falujába, hogy megbeszéljék dolgaikat. Pitymallatkor indultak, legtöbbször az országutat választották, mely a part hosszában kanyargott, egy kilométer távolban a tengertől. Néhány asszony is velük tartott, megragadták az alkalmat, felkerekedtek rokonokat látogatni St. Barbarában. Az asszonyok magukkal hozták a gyermekeket is, hogy ne bögjenek odahaza. Szemközt a nedves téli szél csapkodta a menetet, hátulról az asszonyok kapaszkodtak beléjük, ez baljós nehezék. A halászok feltűzték gallérjaikat, rosszkedvűen és káromkodva baktattak. Ha egyik oda akart szólni a másikhoz, befogta a szél a szájukat, hátuk mögött felbögött egy-egy gyermek, Ked Ferenc ezt gondolta: „Ez az enyém“, Ked Ferenc, aki St. Elnorban lakott ezt gondolta: „Ez a legkisebb s újév előtt itt lesz a következő, lehetetlen, hogy beérjük kétötöd részével, legalább háromötöd részt kell kapnunk, különként hét fillér és új tarifákat.“ — Bruyk Antal ezt gondolta: „Jó, hogy az asszony odahaza maradt, legalább háromötöd részt kell kapnunk . . . különként hét fillért és új tarifákat. Átkozott eső. „Elmar, aki Bléből jött, ezt gondolta: „Az rendes dolog volt akkoriban Port Sebastianban. De mi lesz itt St. Barbarában? Új tarifákat kell követelni és hét fillér a kiló.“ Dik Jan ezt gondolta: „Anyám már nem húzza soká, egy kis itóka jól esne most. Új tarifákat kell kapnunk és háromötöd részt.“

(folytatása következik)

A z é v f i l m t e r m é s e

A haldokló, háború-marcangolta rendszer minden munkájára rányomja bélyegét. Középeurópa filmprodukcója azelőtt és már régóta nem állott művészi nívón. Itt-ott egy cseh film eszméltetett fel néha-néha arra a tényre, hogy a film tulajdonképpen nemcsak rossz propaganda és ipari tömegcikk, de művészet és egyúttal a jövő művészete kell legyen. A francia filmgyártás is adott azelőtt izelítőt az igazi filmművészetből. Ma már mindezt, mint a mult művészeti élményeit könyvelhetjük el. Az egykori művészi francia filmek közül már csak az utolsó mohikán jutott el az idén hozzánk, különben csak a magyar filmgyártás tucat-tekeresei „gyönyörködtettek“. Ez volt az 1940-es esztendő közép- és nyugateurópai, meg amerikai, kozzánk eljutott termése: Mérleg: 1 művészi és számos, meg számtalan selejtes és kiselejtezett kerekedelmi film. Viszont, másrésztől, május óta megjelentek vásznainkon a rég nem látott orosz filmek és általuk jutottunk újból annak tudatára, hogy a film: művészet.

A mozikat elárasztó magyar filmek nagyobbrészt rossz, olcsó hatásokkal dolgozó bohózatok voltak. Ezek legfeljebb a nevető